

Waterbeleidsnota 2020 - 2025

ONTWERP

deel Waterbeheerkwesties

Openbaar onderzoek
19 december 2018 – 18 juni 2019

INHOUD

LEESWIJZER	3
DE DOELSTELLINGEN VAN DE KADERRICHTLIJN WATER	4
DOELSTELLINGEN OPPERVLAKTEWATER	5
DOELSTELLINGEN GRONDWATER	9
DOELSTELLINGEN BESCHERMDE GEBIEDEN	10
BELANGRIJKSTE WATERBEHEERKWESTIES	11
WATERBEHEERKWESTIE 1	
<i>DE VERONTREINIGINGSDRUK DAALT ONVOLDOENDE</i>	12
WATERBEHEERKWESTIE 2	
<i>HET HERSTELLEN VAN DE NATUURLIJKE WATERHUISHOUDING IS EEN TRAAG PROCES</i>	17
WATERBEHEERKWESTIE 3	
<i>MAATREGELEN WORDEN VOORAL SECTORAAL EN GENERIEK GEFORMULEERD</i>	18
WATERBEHEERKWESTIE 4	
<i>GROTE UITDAGINGEN VERSUS BEPERKTE MIDDELEN</i>	19
WATERBEHEERKWESTIE 5	
<i>DE DOELSTELLINGEN ZIJN NIET HAALBAAR VANUIT HET WATERBELEID ALLEEN</i>	20

LEESWIJZER

De waterbeheerkwesties zijn de problematieken die de realisatie van de milieudoelstellingen van de kaderrichtlijn Water in de weg staan.

In de 2de waterbeleidsnota werden de waterbeheerkwesties inhoudelijk volledig geïntegreerd in de waterbeleidsnota. Naar aanleiding van de opmerking van de Strategische adviesraden dat beide documenten duidelijk onderscheidbaar moeten zijn werden de waterbeheerkwesties lay-outmatig duidelijk aangegeven.

In deze cyclus wordt het onderscheid verder duidelijk gemaakt door van waterbeheerkwesties een aaneensluitend apart onderdeel te maken dat wordt opgenomen in de derde waterbeleidsnota. Hierbij concentreren de Waterbeheerkwesties zich nu op de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water, en niet meer op deze van bv. de overstromingsrichtlijn. Een ander gevolg is dat de doelstellingen eerst apart besproken worden om vervolgens de belangrijkste problematieken (kwesties) te omschrijven.

De omschrijvingen worden beknopt gehouden en geïllustreerd met figuren en informatie uit bestaande publicaties. Meer en diepgaandere informatie kan dan ook teruggevonden worden in deze publicaties.

DE DOELSTELLINGEN VAN DE KADERRICHTLIJN WATER

De doelstellingen van de kaderrichtlijn Water worden opgesomd in art.4:

voor oppervlaktewater

- Uiterlijk in 2015 een goede toestand van het oppervlaktewater bereiken (goede ecologische toestand/potentieel en een goede chemische toestand)
- Voorkomen van achteruitgang van de toestand van alle waterlichamen
- De verontreiniging door prioritare stoffen geleidelijk verminderen en emissies, lozingen en verliezen van prioritare gevaarlijke stoffen stopzetten of geleidelijk beëindigen

voor grondwater

- Uiterlijk in 2015 een goede grondwatertoestand (goede kwantitatieve toestand en goede chemische toestand) bereiken alsook de goede toestand beschermen en zorgen voor een evenwicht tussen onttrekking en aanvulling van grondwater
- De inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater voorkomen of beperken en de achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen voorkomen
- Elke significante en aanhoudende stijgende tendens van de concentratie van een verontreinigende stof ten gevolge van menselijke activiteiten ombuigen, teneinde de grondwaterverontreiniging geleidelijk te verminderen

voor beschermde gebieden

- Uiterlijk in 2015 voldoen aan alle normen en doelstellingen

Als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan, kunnen de opgelegde termijnen worden verlengd (art. 4.4) of kan een lidstaat minder strenge doelstellingen vaststellen (art 4.5). In de stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 werd dit als volgt ingevuld:

voor oppervlaktewater

- Het bereiken van de goede toestand in 17 speerpuntgebieden in 2021
- Het bereiken van de goede toestand in 56 aandachtsgebieden in 2027
- Termijnverlenging tot 2027 voor de andere oppervlaktewaterlichamen

voor grondwater

- Het bereiken (behouden) van een goede toestand in 8 grondwaterlichamen in 2021
- Termijnverlenging tot 2027 voor de andere grondwaterlichamen

DOELSTELLINGEN OPPERVLAKTEWATER

GOEDE TOESTAND, POTENTIEEL, CHEMISCHE TOESTAND¹

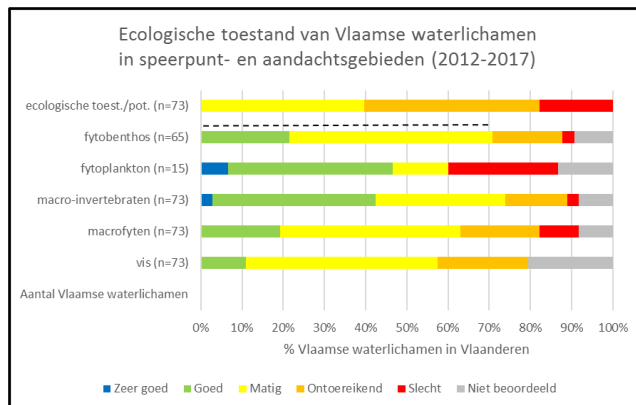
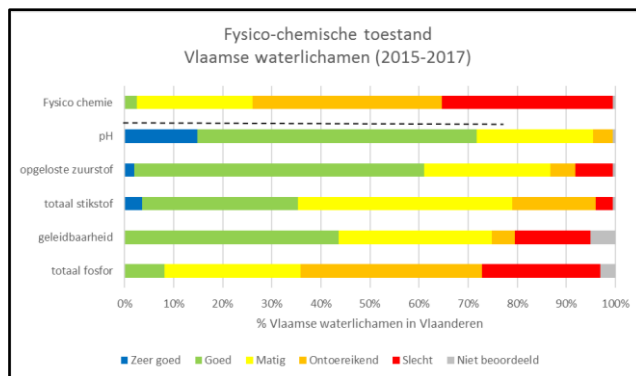
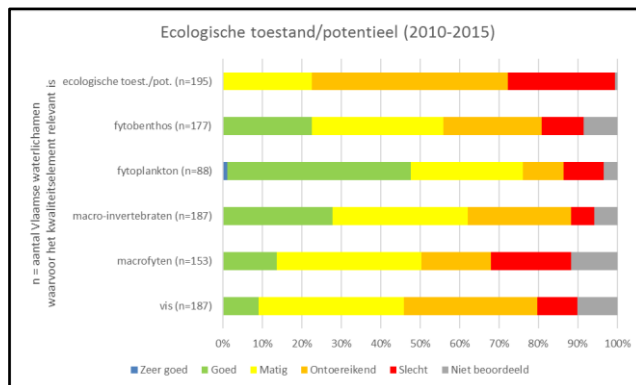
In Vlaanderen bevindt zich nog geen enkel oppervlaktewaterlichaam in de goede toestand. Een waterlichaam kan immers maar in goede toestand zijn als elk kwaliteitselement minstens “goed” scoort; het zgn. “one out, all out” principe.

Deze kwaliteitselementen omvatten zowel verontreiniging als aparte elementen voor vissen, plankton, waterplanten etc.

De slechte score maskeert echter een groot verschil tussen de kwaliteitselementen:

- Voor geen enkel van de biologische kwaliteitselementen haalt meer dan 50% van de Vlaamse waterlichamen minstens de beoordeling “goed”. De percentages “goede” waterlichamen liggen tussen 9% (vis) en 47% (fytoplankton).
- Slechts in 3% van de Vlaamse waterlichamen wordt minstens de beoordeling “goed” gehaald voor de fysisch-chemische toestand. De percentages liggen tussen 8% voor totaal fosfor en 72% voor pH. Voor drie van de vijf gidsparameters (totaal fosfor, totaal stikstof en geleidbaarheid) behaalt minder dan 50% van de waterlichamen de goede toestand; vooral fosfor blijft problematisch.
- In de SGBP ging extra aandacht naar 17 speerpuntgebieden en 56 aandachtsgebieden. In speerpuntgebieden wil Vlaanderen tegen 2021 oppervlaktewater van goede kwaliteit, in aandachtsgebieden tegen 2027. Deze gebieden scoren globaal genomen beter dan de volledige groep van Vlaamse waterlichamen (vooral voor fytoplankton en macro-invertebraten). Maar ook bij de speerpuntgebieden haalt enkel voor het kwaliteitselement macro-invertebraten 75% de goede toestand.

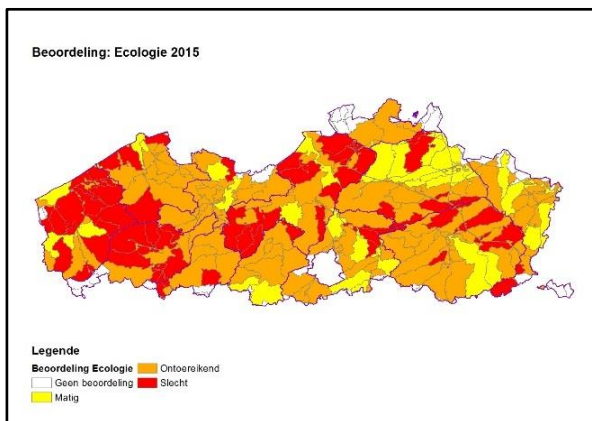
Als de beoordeling op kaart wordt uitgezet (via inkleuring van de afstroomzone van elk waterlichaam) valt vooral de omvang van het fosforprobleem op.

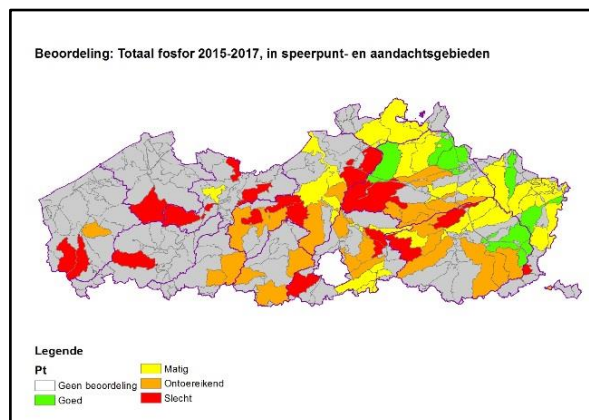
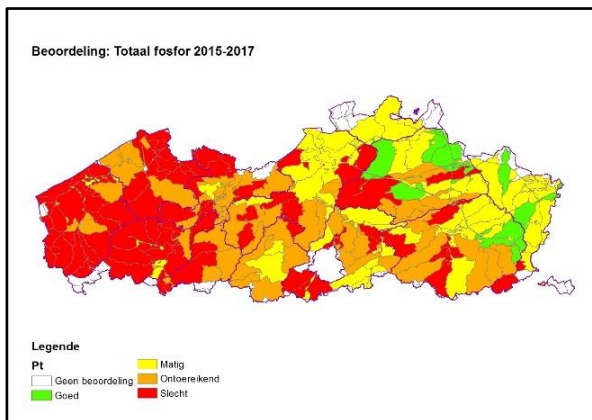
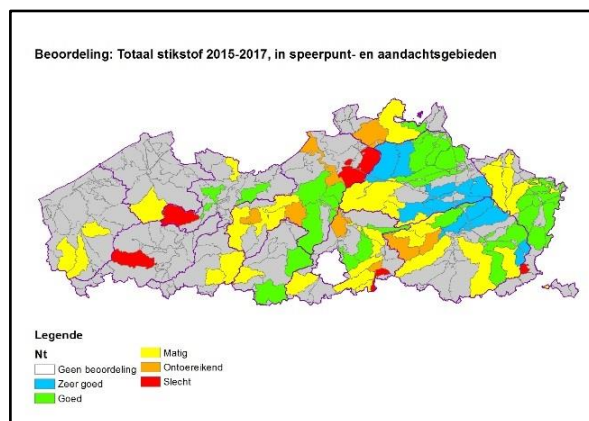
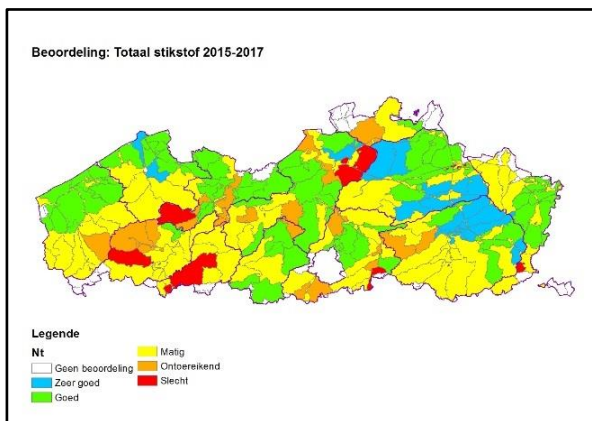
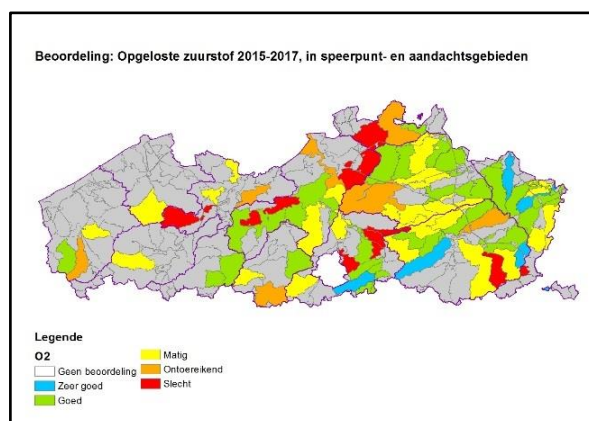
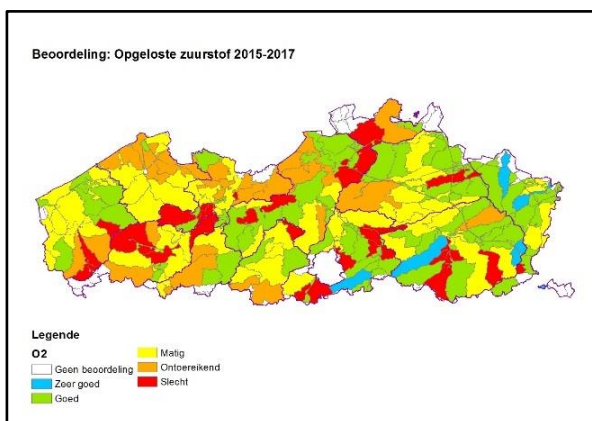
Bron: WUP 2017

¹ Bronnen: Stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021, WUP 2017, rapport Fysisch-chemische kwaliteit oppervlaktewater 2016, rapport Pesticiden in de waterketen 2015-

2016, Veldstudie naar de monitoring van biota in het kader van de rapportage van de chemische toestand voor de Kaderrichtlijn Water 2015-2016,

Aantal Vlaamse speerpuntgebieden	vis	macrofyten	macro-invertebraten	fytoplankton	fytobenthos
Zeer goed			1		
Goed	2	4	12		5
Matig	6	9	4		8
Ontoereikend	4	2			3
Slecht		2			
Niet beoordeeld	5				1
Niet relevant				17	
	17	17	17	17	17

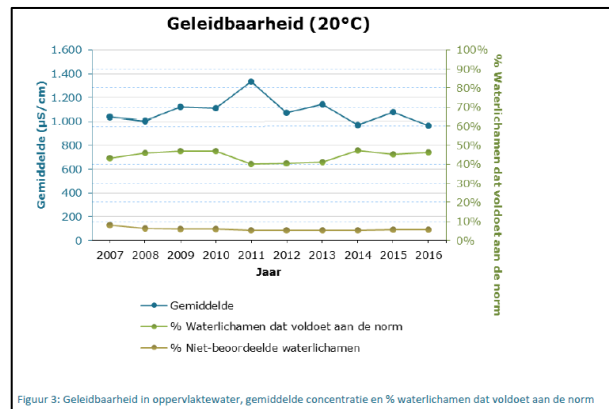
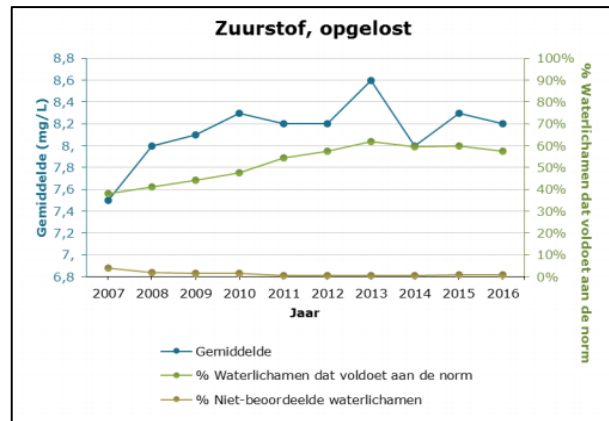

Bron: data WUP 2017

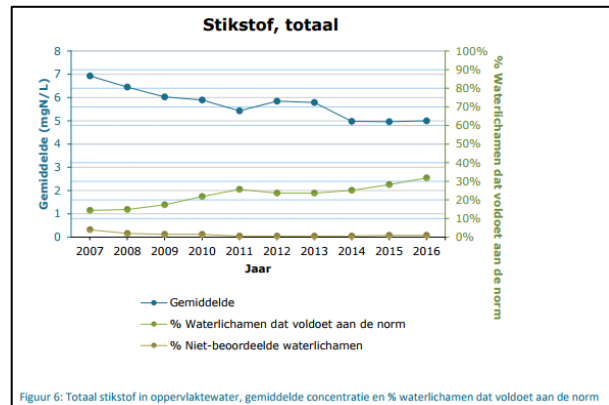
Globaal genomen stagneert de fysisch-chemische kwaliteit al een aantal jaren: voor bepaalde parameters is er een lichte vooruitgang, voor andere parameters een lichte achteruitgang. Een algemene kwaliteitsverbetering zet zich niet door.

Naast de algemene fysico-chemie bepaalt ook de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen de toestand:

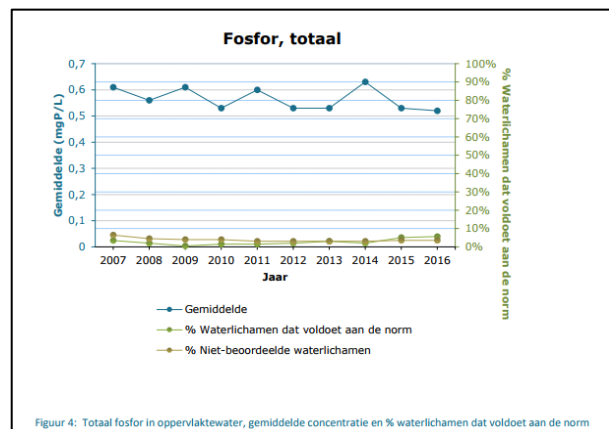
- Pesticiden zorgen voor een significante belasting van het oppervlaktewater in Vlaanderen. Drie stoffen (imidacloprid, flufenacet en diflufenican) overschrijden in 40 à 70% van de meetplaatsen de norm.
- Het voortschrijdende jaargemiddelde (gemiddelde van alle meetresultaten berekend over een periode van 3 jaar) geeft aan dat de gemiddelde concentraties van verboden stoffen afnemen (atrazine, diuron, endosulfan, monolinuron en simazine). Voor de meeste erkende stoffen schommelt de gemiddelde concentratie echter de laatste jaren rond dezelfde waarde, zoals voor glyfosaat, AMPA en diflufenican.
- Alle PAK's vertonen overschrijdingen van de milieukwaliteitsnorm oppervlaktewater.
- Bij de metalen overschrijden vooral kobalt, uranium, arseen, vanadium en zink nog vaak de milieukwaliteitsnorm.
- Nonylfenol vertoont in een vierde van de meetplaatsen overschrijdingen van de milieukwaliteitsnorm oppervlaktewater.
- De monitoring in biota geeft aan dat de Europese biota milieukwaliteitsnormen voor zowel kwik als polygebromeerde difenylether worden overschreden in alle Vlaamse waterlopen. Daarnaast werden ook overschrijdingen vastgesteld voor hexachloorbenzeen, hexachloorbutadien, benzo(a)pyreen, perfluorooctaan-sulfonaat en dioxines.

Figuur 3: Geleidbaarheid in oppervlaktewater, gemiddelde concentratie en % waterlichamen dat voldoet aan de norm

Figuur 6: Totaal stikstof in oppervlaktewater, gemiddelde concentratie en % waterlichamen dat voldoet aan de norm

Figuur 4: Totaal fosfor in oppervlaktewater, gemiddelde concentratie en % waterlichamen dat voldoet aan de norm

Bron: Fysisch-chemische kwaliteit oppervlaktewater 2016

GEEN ACHTERUITGANG

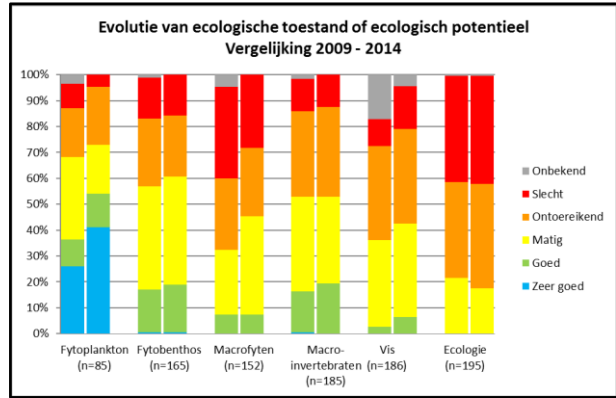
In het SGBP 2016-2021 werd nog geconcludeerd dat er weinig evolutie zat in de eindbeoordeling van de waterlichamen, omdat het “one out, all out” principe veel maskeert. Een vergelijking van de individuele kwaliteitselementen gaf een meer genuanceerd beeld. Niettemin bleek ook dat “achteruitgang” vaak het gevolg is van natuurlijke schommelingen die zich soms voordoen (“misclassificatie”).

Met het zogenaamde “Wezer-arrest”, waarbij het Hof van Justitie verduidelijkte dat “achteruitgang” gebeurt “.. zodra de toestand van ten minste een van de kwaliteitselementen [...] achteruitgaat, zelfs als die achteruitgang niet tot gevolg heeft dat het oppervlaktewaterlichaam in het algemeen wordt ingedeeld in een lagere klasse. Indien het betreffende kwaliteitselement [...] zich reeds in de laagste klasse bevindt, vormt iedere achteruitgang van dat element evenwel een “achteruitgang van de toestand”. Deze interpretatie heeft naast gevolgen voor de beoordeling van mogelijke achteruitgang ook consequenties voor de vergunningsverlening.

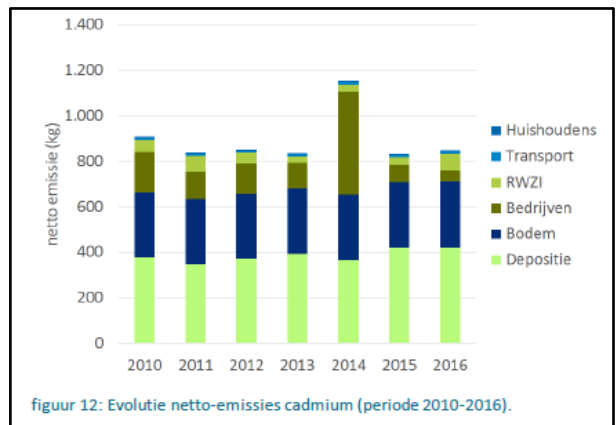
Aangezien de monitorings- en beoordelingscyclus van het SGBP 2016-2021 nog loopt kon nog geen nieuw overzicht van mogelijke achteruitgang opgesteld worden.

VERONTREINIGING DOOR PRIORITAIRE STOFFEN GELEIDELIJK VERMINDEREN EN EMISSIES, LOZINGEN EN VERLIEZEN VAN PRIORITAIRE GEVAARLIJKE STOFFEN STOPZETTEN OF GELEIDELIJK BEËINDIGEN

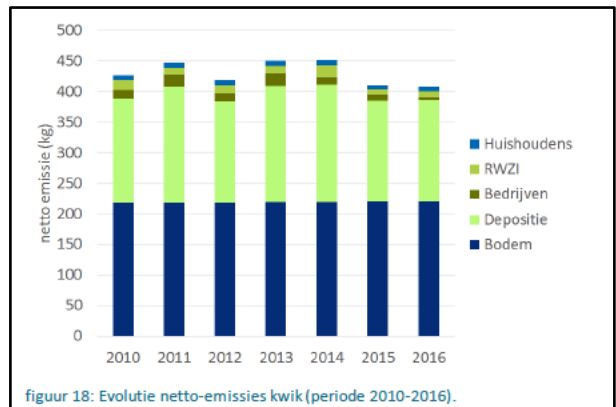
Prioritaire stoffen zijn stoffen binnen de groep gevaarlijke stoffen die op Europees niveau aangeduid en genormeerd worden (Bijlage X bij de kaderrichtlijn Water) omwille van hun intrinsiek gevaarlijk karakter of de vaststelling van een wijdverbreide milieuverontreiniging (“alometgenwoordige stoffen”). Voor een aantal van deze stoffen werd intussen via Europese maatregelen nieuwe verontreiniging verboden, maar andere komen nog steeds vrij, vooral via diffuse bronnen zoals depositie van verbrandingsproducten of afspoeling en erosie (vb. PAK en zware metalen). Uit de emissie-inventaris kan moeilijk een evolutie afgeleid worden.

Bron: Stroomgebiedbeheerplannen Schelde en Maas 2016-2021

figuur 12: Evolutie netto-emissies cadmium (periode 2010-2016).

figuur 18: Evolutie netto-emissies kwik (periode 2010-2016).

Bron: Bronnen van waterverontreiniging in 2016

DOELSTELLINGEN GRONDWATER

Beschermen, verbeteren en herstellen van de grondwaterlichamen en zorgen voor een evenwicht tussen onttrekking en aanvulling van grondwater, teneinde een goede toestand van het grondwater te bereiken.

De inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater voorkomen of beperken

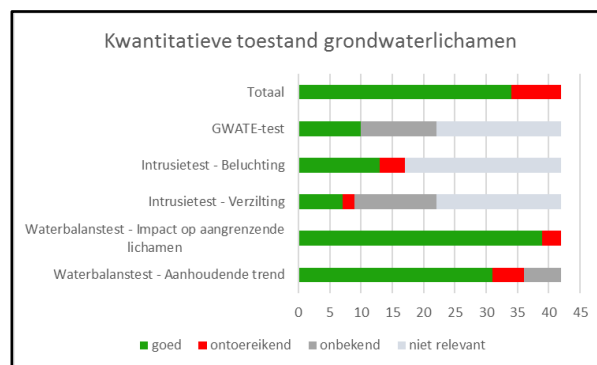
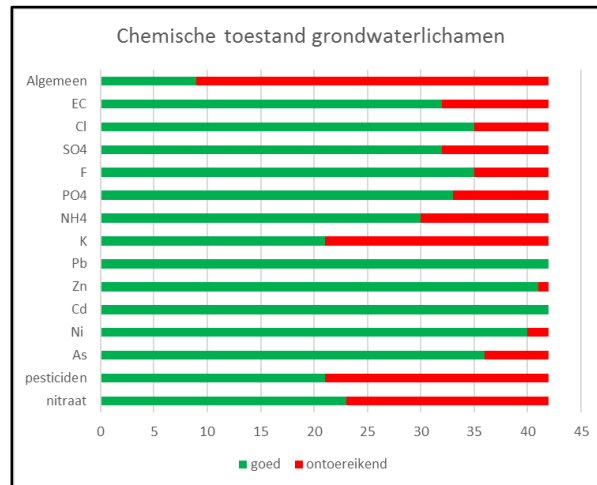
De achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen voorkomen

Ombuigen van stijgende tendensen van verontreinigende stoffen in de grondwaterlichamen teneinde de grondwaterkwaliteit geleidelijk te verbeteren.

In Vlaanderen bevinden 9 van de 42 grondwaterlichamen zich in een goede chemische toestand (2012).

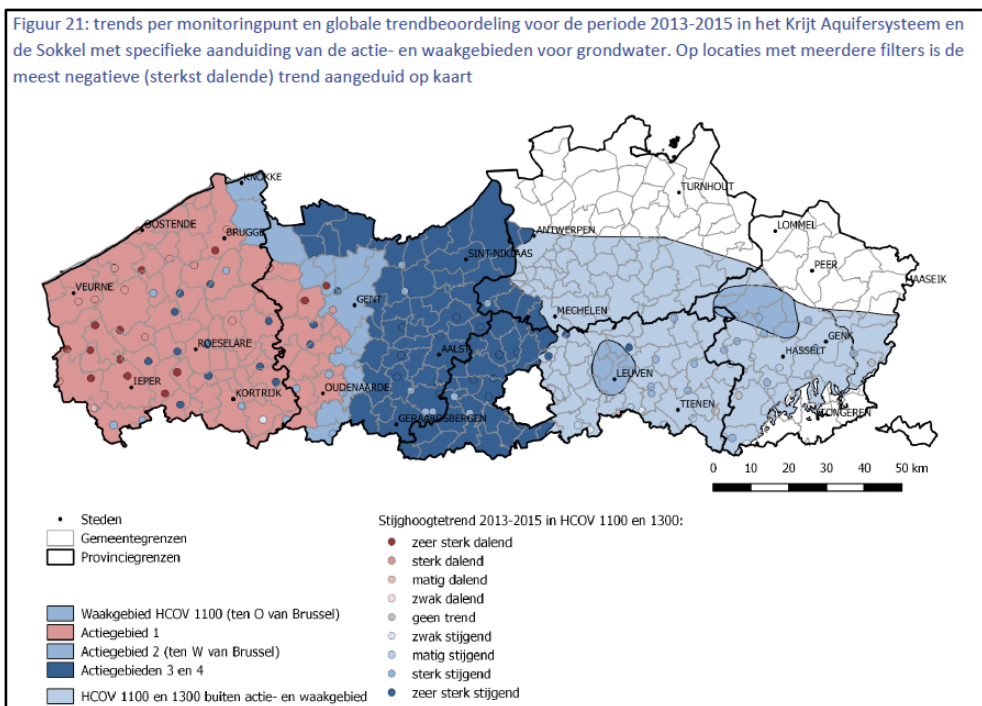
8 van de 42 grondwaterlichamen, alle gelegen in het SGD Schelde, verkeren in een ontoereikende kwantitatieve toestand. Het gaat telkens om gespannen grondwaterlichamen, binnen het Centraal Vlaams Systeem (CVS), in het daarop aansluitende Brulandkrijtstelsel (BLKS) en in het sterk overbemaalen Sokkelsysteem (SS).

Om in deze grondwaterlichamen de goede toestand te bereiken zijn actiegebieden en waakgebieden afgebakend waarvoor gebiedspecifiek herstelbeleid is uitgewerkt en wordt toegepast.

Bron: WUP 2016

Figuur 21: trends per monitoringpunt en globale trendbeoordeling voor de periode 2013-2015 in het Krijt Aquifersysteem en de Sokkel met specifieke aanduiding van de actie- en waakgebieden voor grondwater. Op locaties met meerdere filters is de meest negatieve (sterkst dalende) trend aangeduid op kaart

Bron: WUP 2016

DOELSTELLINGEN BESCHERMDE GEBIEDEN

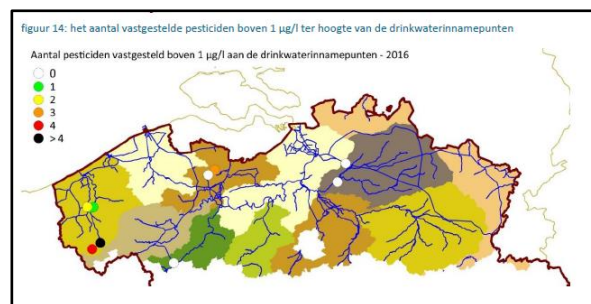
Beschermde gebieden werden als dusdanig aangewezen als ze bijzondere bescherming behoeven in het kader van andere Europese wetgeving.

Dit zijn gebieden aangewezen in kader van drinkwaterproductie, Natura2000, recreatie en voedselproductie. De beschermde gebieden omvatten vaak niet het volledige waterlichaam, maar specifieke zones daarbinnen. In kader van de richtlijn stedelijk afvalwater en de nitraatrichtlijn is dan weer het volledig Vlaams grondgebied aangeduid.

We bespreken hier enkel de categorieën drinkwaterproductie en Natura2000.

Onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water

Voor de innamepunten gelegen in het IJzerbekken hebben een hoge pesticidedruk. Als het gehalte aan pesticiden in het oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater te hoog is, wordt er geen oppervlaktewater ingenomen in de spaarbekkens.

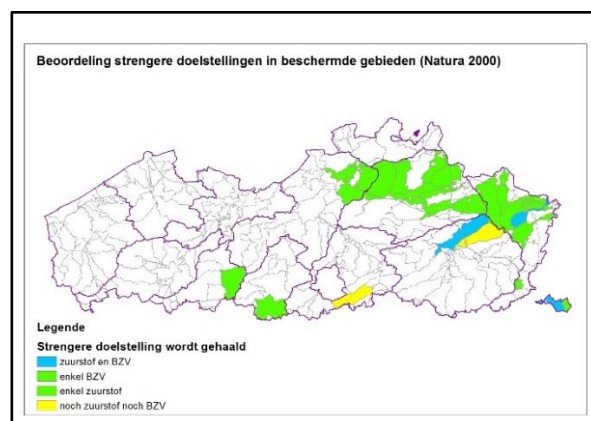

Bron: Pesticiden in de waterketen 2015-2016

Bescherming van habitats of van soorten - Natura 2000-gebieden

Voor 38 oppervlaktewaterlichamen gelegen in Natura 2000-gebieden (Vlaamse dan wel lokale) werden strengere milieudoelstellingen vastgelegd. Van deze 38 waterlichamen behalen er 6 de dubbele doelstelling voor waterkwaliteit (zuurstof en BZV) en 29 voor één van de twee criteria.

Bij de beoordeling van het grondwater wordt specifiek voor de speciale beschermingszones met grondwatergebonden habitats, de zogenaamde grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen (GWATES), nagegaan of er significante schade wordt toegebracht door antropogene verandering van de grondwaterstand. Dit was in het referentiejaar 2012 voor geen enkel grondwaterlichaam het geval.

Bron: Stroomgebiedbeheerplannen Schelde en Maas 2016-2021

BELANGRIJKSTE WATERBEHEERKWESTIES

De waterbeheerkwesties zijn de problematieken die de realisatie van de milieudoelstellingen van de kaderrichtlijn Water in de weg staan.

We formuleren er 5:

- De verontreinigingsdruk daalt onvoldoende
- Het herstellen van de natuurlijke waterhuishouding is een traag proces
- Maatregelen worden vooral sectoraal en generiek geformuleerd
- Grote uitdagingen versus beperkte middelen
- De doelstellingen zijn niet haalbaar vanuit het waterbeleid alleen

WATERBEHEERKWESTIE 1

DE VERONTREINIGINGSDRUK DAALT ONVOLDOENDE

38% van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen behaalt de norm niet voor zuurstofhuishouding, 64% niet voor stikstof en 92% niet voor fosfor. Dit is enerzijds het gevolg van blijvende, te grote emissies naar de beken en rivieren, anderzijds van de verontreiniging die zich in de voorbije decennia reeds opstapelde in het watersysteem.

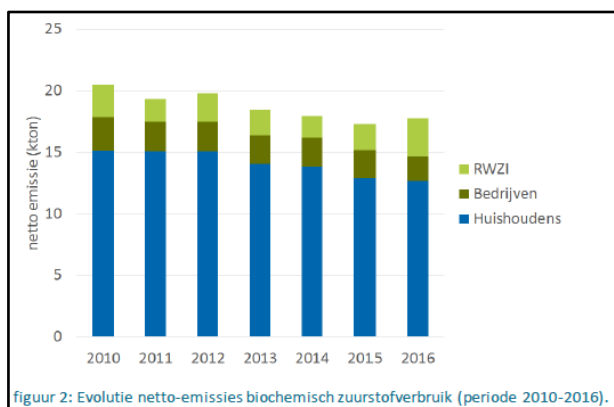
Zuurstofbindende stoffen en nutriënten²

De parameters biochemisch zuurstofverbruik (BZV), chemisch zuurstofverbruik (CZV), totaal fosfor (P t) en totaal stikstof (N t) zijn een maatstaf voor de belasting van het oppervlaktewater. De belasting daalde in de periode van 2010 tot 2016 met 13% voor BZV, met 7% voor CZV en met 4% voor P t. De berekende stikstofbelasting steeg met 11%.

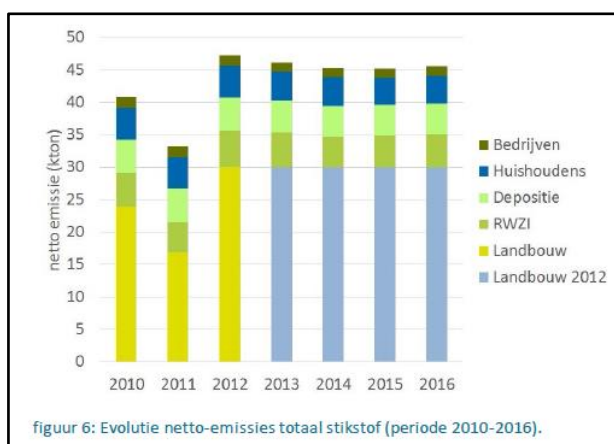
De belangrijkste bronnen van verontreiniging naar oppervlaktewater in 2016 verschillen naargelang de parameter:

- voor zuurstofverbruik zijn dit de (nog) niet op RWZI aangesloten gezinnen;
- voor de nutriënten stikstof en fosfor is dit de landbouwsector en voor fosfor ook de huishoudelijke lozingen;
- In de bespreking van de doelstellingen bleek al dat de fosforproblematiek groter is dan de stikstof- of zuurstofproblematiek. Een belangrijke reden hiervoor is dat fosfor van huishoudens en landbouw zich jarenlang heeft kunnen opstapelen in het sediment van de waterlopen en in de landbouwbodems.

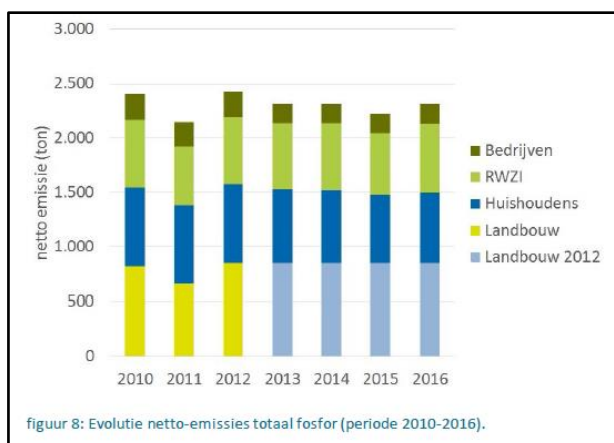
De verontreinigingsdruk op het grondwater is moeilijker kwantificeerbaar. De evolutie van concentraties in het ondiep grondwater geeft wel ongeveer de belasting weer. De belangrijkste oorzaken vormen de grootschalige 'diffuse' bronnen zoals landbouwgebruik van meststoffen en pesticiden en atmosferische depositie van metalen of ammoniak. Een bijzondere vorm van verontreinigingsdruk is de grondwateronttrekking, waardoor de samenstelling van het grondwater kan wijzigen of verzilting ontstaat.

figuur 2: Evolutie netto-emissies biochemisch zuurstofverbruik (periode 2010-2016).

figuur 6: Evolutie netto-emissies totaal stikstof (periode 2010-2016).

figuur 8: Evolutie netto-emissies totaal fosfor (periode 2010-2016).

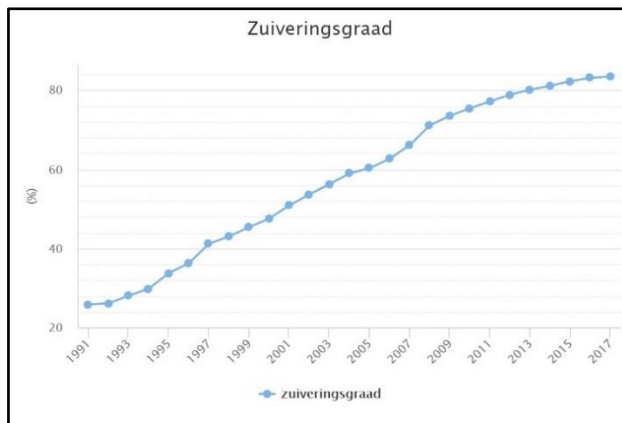
Bron: Bronnen van waterverontreiniging in 2016

² Bronnen: Bronnen van waterverontreiniging in 2016, Evaluatie saneringsinfrastructuur 2016, MIRA, NARA, Mestrapport 2017, Kwaliteit van de waterbodem in 2015

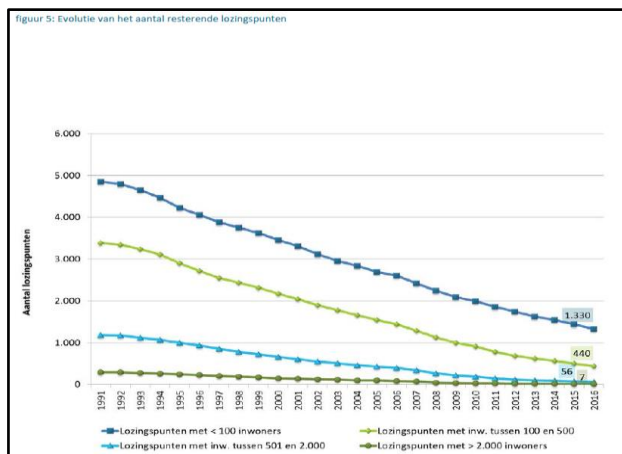
Sinds 1991 is de zuiveringsgraad sterk gestegen, van 26 % naar 48 % in 2000 tot 84 % einde 2017. Aangespoord door de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater is in Vlaanderen dan ook sterk geïnvesteerd in de uitbreiding van de openbare waterzuivering.

De snelheid waarmee de zuiveringsgraad stijgt, neemt de laatste jaren echter duidelijk af. Wellicht speelt hier vooral de wet van de afnemende meeropbrengsten en wordt het resultaat dat met een gelijkaardige inspanning bereikt kan worden, steeds kleiner. Het zijn immers hoe langer hoe meer kleinere en meer afgelegen woonkernen die nog op de openbare saneringsinfrastructuur moeten aangesloten worden. Bovendien nemen de onderhoudskosten toe. Daarnaast blijft de lange doorlooptijd van sommige projecten een probleem.

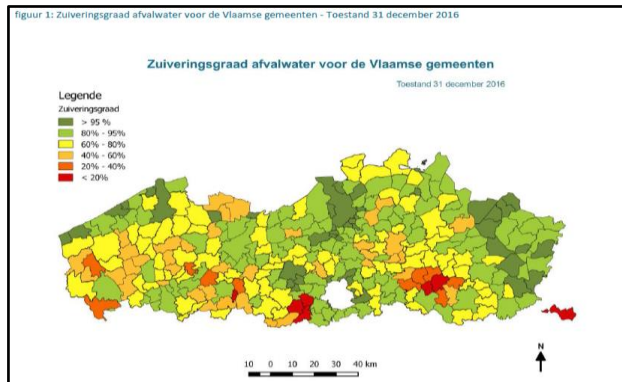
De bevolking wiens afvalwater niet op RWZI wordt gezuiverd heeft echter nog steeds een groot aandeel in de belasting van het oppervlaktewater. Een ander belangrijk knelpunt is de werking van de overstorten.

Bron: <https://www.milieuraapport.be/sectoren/huishoudens>

Figuur 11: Zuiveringsgraad afvalwater voor de Vlaamse gemeenten - Toestand 31 december 2016

Bron: Evaluatie saneringsinfrastructuur 2016

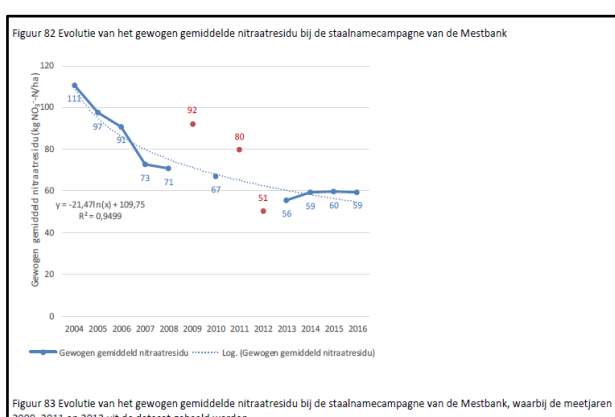
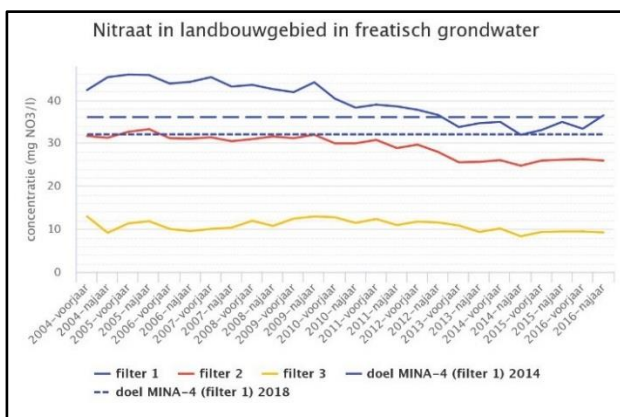
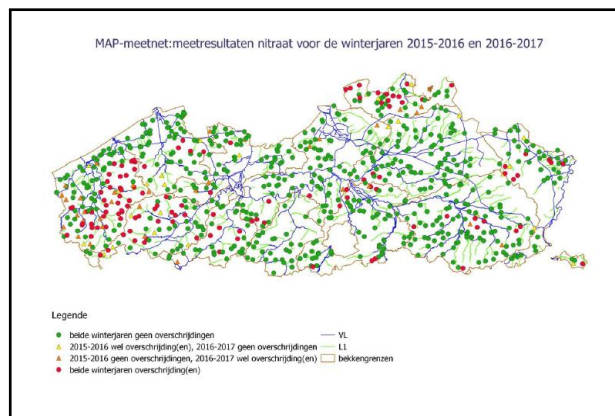
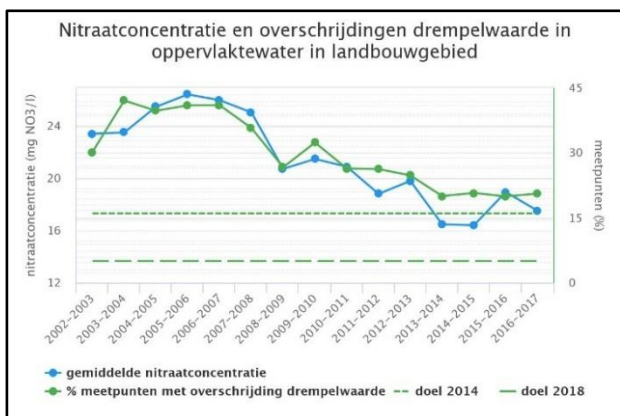
De landbouwproductie is een belangrijke oorzaak van stikstof- en fosforverliezen naar het milieu.

Sinds 2002 daalt het aantal meetplaatsen met nitraatoverschrijding in het MAP-oppervlaktewatermeetnet. Vanaf het winterjaar 2013-2014 blijft het percentage overschrijdingen echter stabiel op 20-21%. Niettemin zijn er grote lokale verschillen: de toestand verbetert niet overal en niet in dezelfde mate.

In het grondwatermeetnet wordt op het meest ondiepe filterniveau (filter 1) - waar effecten het snelst meetbaar zijn - na een jarenlange verbetering een recente stagnatie tot lichte stijging vastgesteld. Op de diepere filterniveaus zijn de effecten eerder beperkt of nog niet zichtbaar.

Uit de analyse van de nitraatresidues³ blijkt eveneens dat het gewogen gemiddelde nitraatresidu de laatste jaren 4 jaren stagneert.

Vooral regio's met concentraties van intensieve gespecialiseerde veehouderij, zoals bijvoorbeeld Zuid-West-Vlaanderen (varkenshouderij) en de Noorderkempen (pluimveehouderij en vleesvee), blijven problematisch.

Bron: <https://www.milieurapport.be/milieuthemas/waterkwaliteit>

Bron: Mestrapport 2017

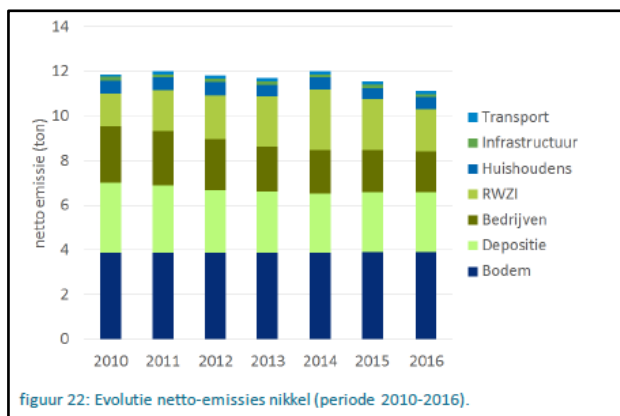
³ De nitraten die niet opgenomen worden door de gewassen, blijven op het einde van het groeiseizoen achter in de bodem als residu, vandaar de term 'nitraatresidu'

Zware metalen

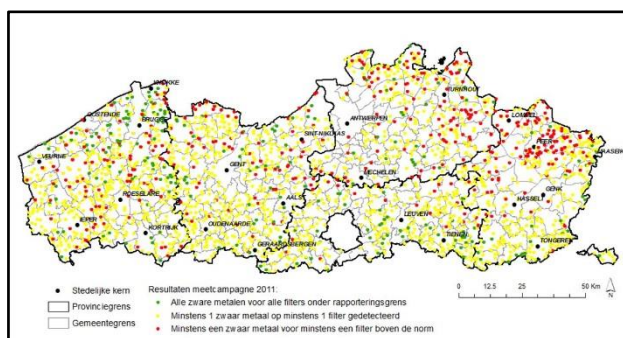
Zoals eerder aangegeven bleef de belasting van het oppervlaktewater met zware metalen (arsen, cadmium, chroom, koper, kwik, lood, nikkel en zink) nagenoeg gelijk in de periode van 2010 tot 2016.

Diffuse bronnen zijn verantwoordelijk voor meer dan de helft van de emissies van zware metalen naar oppervlaktewater. Afspoeling via erosie en depositie van stoffen via de atmosfeer zijn de belangrijkste bronnen van arsen, cadmium, chroom, kwik, lood en nikkel. De transportsector en atmosferische depositie zijn verantwoordelijk voor de helft van de koperemissies. Het gebruik van zink in gebouwen is verantwoordelijk voor 30% van de zinkemissies.

Voor grondwater vormen atmosferische depositie en (historische) verspreiding van vaste afvalstoffen o.a. uit de metallurgie (bv. zinkswegen) de belangrijkste externe bronnen. Omwille van de trage evoluties is de belasting de laatste jaren niet wezenlijk verminderd. Het belangrijkste probleemgebied blijft de regio van de Antwerpse en Limburgse Kempen, meer bepaald de hier aanwezige freatische grondwaterlichamen. Nikkel, zink, cadmium en arsen zijn de meest voorkomende zware metalen.

Bron: Bronnen van waterverontreiniging in 2016

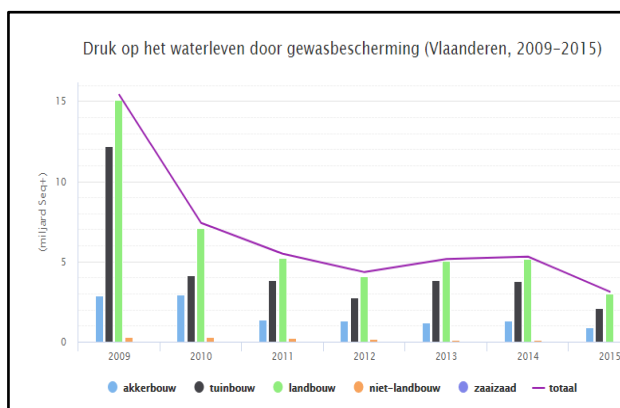

Bron:

<https://www.milieurapport.be/milieuthemas/waterkwaliteit/zware-metalen/zware-metalen-in-grondwater>

Pesticiden

De Seq/Seq⁴ lag in 2010 ruim 60 % lager dan in 1990. Sindsdien was er nog een beduidende afname, vooral ten gevolge van het verbod op endosulfan en paraquat. Koperhydroxide (fungicide) heeft met 37% nog steeds het grootste aandeel in de totale Seq+. Chloorpyrifos, diquat en diflufenican nemen de plaats in van de inmiddels verboden middelen en stijgen nu in de ranking met aandelen van 10 tot 15%. De landbouw heeft nog steeds een aandeel van 97 % in de totale Seq+.

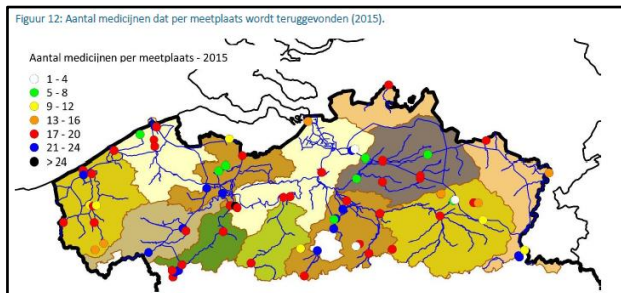
Bron:

<https://www.milieurapport.be/milieuthemas/waterkwaliteit/pesticiden/druk-op-het-waterleven-door-gewasbescherming>

⁴ indicator die een maat is voor de risico's voor het waterleven verbonden aan het gebruik van pesticiden

Nieuwe stoffen

Hormonen, microplastics, medicijnresten, micro-polluenten uit verzorgingsproducten, etc. zullen een focus moeten krijgen in het waterkwaliteitsbeleid. Analyses in heel Vlaanderen tonen aan dat bv. medicijnen wijd verspreid zijn in het oppervlaktewater. Carbamazepine, gabapentine, irbesartan en sotalol worden in meer dan 90% van de meetpunten teruggevonden. Op 65% van de meetpunten worden meer dan 15 medicijnen teruggevonden. De concentraties in oppervlaktewater zijn voor onder meer diclofenac en clarithromycine soms hoger dan de PNEC⁵.

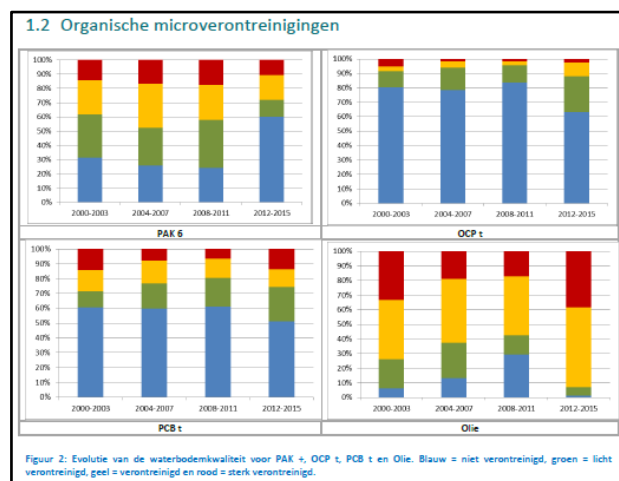

Figuur 12: Aantal medicijnen dat per meetplaats wordt teruggevonden (2015).
Bron: Medicijnen in de waterketen - Resultaten van verkennend onderzoek in de periode 2014-2016

Historische verontreiniging

Sommige stoffen worden niet of zeer langzaam afgebroken in het milieu. Als gevolg daarvan hebben ze zich opgestapeld in "sinks" zoals de bodem en de waterbodem. Sommige stapelen zich op in de voedselketen. Hierdoor blijft verontreiniging zich voordoen lang nadat de oorspronkelijke bron werd weggenomen.

Voorbeelden zijn fosfor, PAK, kwik en DDT.

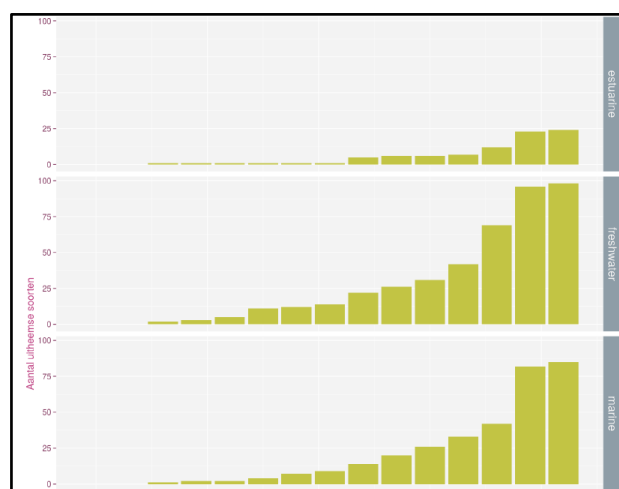

Figuur 2: Evolutie van de waterbodemkwaliteit voor PAK t, OCP t, PCB t en Olie. Blauw = niet verontreinigd, groen = licht verontreinigd, geel = verontreinigd en rood = sterk verontreinigd.
Bron: Kwaliteit van de waterbodem in 2015

Invasieve exoten

Uitheimse soorten zijn soorten die niet van nature in Vlaanderen voorkomen maar door menselijke activiteit in Vlaanderen zijn terechtgekomen. De laatste decennia nam het aantal uitheimse soorten in de natuur in Vlaanderen sterk toe. Hierdoor vergroot de kans op invasieve soorten: soorten die zich snel verspreiden en de biodiversiteit in gevaar brengen.

De toename is meer uitgesproken in zoetwater ecosystemen. Bekende probleemsoorten zijn bv. de Chinese wolhandkrab en de grote watnavel.

Bron: INBO - Trend uitheimse diersoorten in verschillende biotopen - estuarien / freshwater/marine - pre-1800 tot 2000
<https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/trend-uitheimse-diersoorten-verschillende-biotopen>

⁵ Predicted No Effect Concentration

WATERBEHEERKWESTIE 2

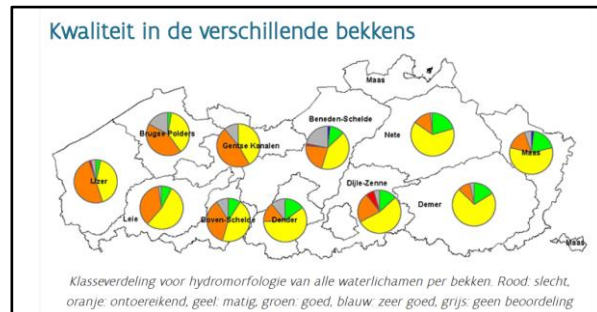
HET HERSTELLEN VAN DE NATUURLIJKE WATERHUSHOUDING IS EEN TRAG PROCES

Voor de goede toestand moeten ook de kwantitatieve aspecten van grond- en oppervlaktewater in orde zijn. Belangrijke hoeveelheden water worden onttrokken voor drinkwaterproductie of voor gebruik in landbouw en industrie. In vele waterlopen wordt het peil en het debiet kunstmatig gestuurd.

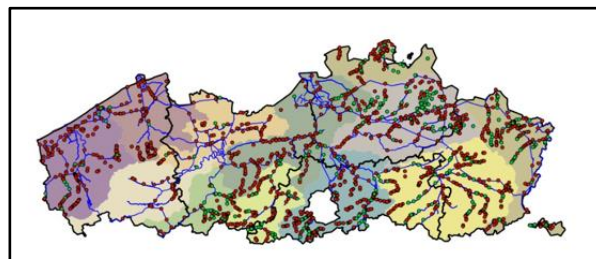
Ook de vaak onnatuurlijke inrichting van onze waterlopen is een belangrijke oorzaak van het niet halen van een goede ecologische waterkwaliteit. In het verleden werden tal van waterlopen rechtgetrokken, bedijkt, werden de oevers verstevigd of verhard, werden er stuwen geplaatst enz. Het hoeft dus niet te verbazen dat in Vlaanderen slechts 9% van de Vlaamse waterlichamen “goed” scoort qua hydromorfologische kwaliteit. 41% scoort “ontoereikend” tot “slecht” en 37% scoort “matig”.

Het herstel van hydrologie en hydromorfologie is een traag proces: enerzijds omvat het vaak omvangrijke en complexe werken met veel betrokkenen, anderzijds herstelt een grondwaterpeil of een ecosysteem zich niet snel na de maatregelen.

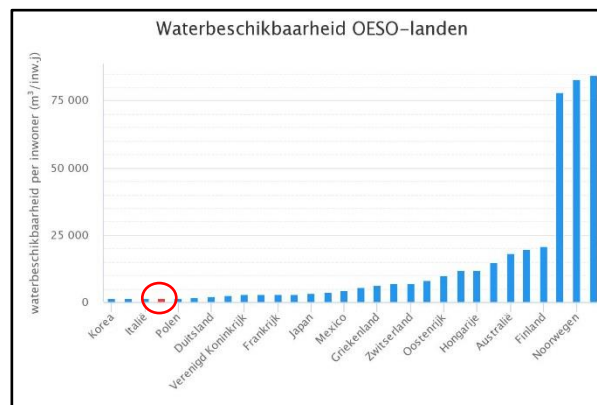
Bovendien worden in Vlaanderen de watervoorraden intenser benut dan in andere landen. De belangrijkste oorzaak van de lage waterbeschikbaarheid is de grote bevolkingsdichtheid. Verder zijn er ook geen heel grote rivieren die Vlaanderen binnenstromen. De voorbije jaren werd door langdurige droogteperiodes nog eens benadrukt hoe kwetsbaar Vlaanderen op dit vlak is en welke grote gevolgen klimaatwijziging heeft.

Bron: <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/hydromorfologie>

Bron: <http://vismigratie.vmm.be/vismigratie/>

Bron: <https://www.milieurapport.be/milieuthemas/waterkwantiteit/waterverbruik-beschikbaarheid/waterbeschikbaarheid>

WATERBEHEERKWESTIE 3

MAATREGELEN WORDEN VOORAL SECTORAAL EN GENERIEK GEFORMULEERD

De meeste en belangrijkste maatregelen om de doelstellingen van de KRLW te bereiken werden oorspronkelijk opgestart vanuit andere doelstellingen of beleidskaders. Zo streeft de saneringsinfrastructuur in de eerste plaats milieuhygiëne na. Het mestactieplan geeft uitvoering aan de Nitraatrichtlijn en concentreert zich dus op nitraten en minder op fosfor. Het instandhoudingsbeleid richt zich in de eerste plaats op het Natura2000-netwerk. Maatwerk en verfijning gericht op de KRLW doelstellingen van individuele waterlichamen is slechts beperkt mogelijk.

Er bestaat anderzijds (of net daarom) veel draagvlak voor de keuze die in de stroomgebiedbeheerplannen is gemaakt om de focus te richten op het realiseren van de goede toestand van het oppervlaktewater in speerpuntgebieden en aandachtsgebieden en de goede toestand van het grondwater in de actiegebieden en waakgebieden. In vergelijking met het generieke beleid zijn de middelen voor de gebiedsgerichte werking echter nog beperkt.

Bovendien verschillen de doelafstand en haalbare uitvoeringstermijnen sterk tussen de waterlichamen. Tot hiertoe werden echter enkel verschillende termijnen voor het overbruggen van de doelafstand vastgelegd voor de speerpuntgebieden ten opzichte van de andere waterlichamen.

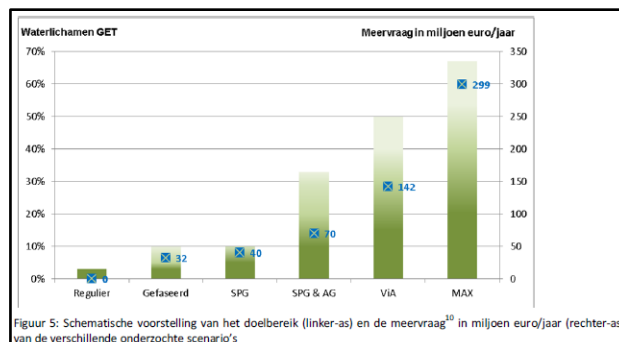
WATERBEHEERKWESTIE 4

GROTE UITDAGINGEN VERSUS BEPERKTE MIDDELEN

Binnen het waterbeleid zijn omvangrijke budgetten vastgelegd voor afvalwatersanering, waterwegbeheer, overstromingsbeheer, drinkwaterproductie, e.d. Veel van deze maatregelen zijn cruciaal voor het bereiken van de goede toestand, maar op zichzelf niet voldoende (zie ook kwestie 3).

In de voorbereiding van de stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 werd een aantal scenario's doorgerekend qua meerkost en doelbereik. Deze scenario's illustreren goed welke orde van grootte van middelen nodig is om de goede toestand te kunnen bereiken.

Niet alleen de budgetten leggen beperkingen op; in realiteit moet men rekening houden met de hoeveelheid werk die verschillende partners aankunnen (lokale overheden, waterbeheerders, bouwsector ...), met onzekerheden die voor vertraging zorgen of met tools die nog ontbreken of verder ontwikkeld moeten worden.

Figuur 5: Schematische voorstelling van het doelbereik (linker-as) en de meervraag¹⁰ in miljoen euro/jaar (rechter-as) van de verschillende onderzochte scenario's

Bron: *Onderbouwing van afwijkingen op de milieudoelstellingen conform de kaderrichtlijn Water en het decreet Integraal Waterbeleid (Achtergronddocument bij de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas)*

WATERBEHEERKWESTIE 5

DE DOELSTELLINGEN ZIJN NIET HAALBAAR VANUIT HET WATERBELEID ALLEEN

De waterbeheerkwesties vertrekken vanuit de milieudoelstellingen van de kaderrichtlijn Water. Uiteraard zijn er ook nog andere belangrijke waterproblematieken waarmee afgestemd moet worden: overstromingen, waterschaarste en droogte, drinkwater, etc.

Zelfs met de inzet van meer maatregelen vormen de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water vaak een onhaalbare ambitie voor de waterbeheerders, zolang in andere sectoren een soort business-as-usual ten opzichte van water zou blijven gelden. Het huidige en toekomstige ruimtelijk beleid, landbouwbeleid en productbeleid bepalen in belangrijke mate mee of en waar de doelstellingen haalbaar kunnen zijn.

Deze nood aan transitie en samenwerking geldt niet alleen voor beleidsdomeinen, maar ook voor beleidsniveaus. Het Europees niveau is bepalend voor de algemene richting van het milieubeleid en landbouwbeleid. Gemeenten en provincies bepalen de concrete lokale situaties. Handhaving is een verantwoordelijkheid van vele instanties. De waterlichamen lopen door al deze niveaus.

Bovendien is de kaderrichtlijn Water een zeer complexe en technische richtlijn en zijn de effecten van maatregelen en successen vaak moeilijk aan te tonen. “Goede toestand” en “geen achteruitgang” vormen het terrein van specialisten en staan vrij ver van de dagdagelijkse beleving van burgers en politici, en krijgen daardoor niet zomaar een plaats vooraan op de agenda.

REFERENTIES

Stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2016-2021 (CIW) -

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021/stroomgebiedbeheerplannen-voor-schelde-en-maas-2016-2021>

Wateruitvoeringsprogramma 2017 (WUP 2017) (CIW) -

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/wateruitvoeringsprogramma-wup>

Fysisch-chemische kwaliteit oppervlaktewater 2016

(VMM) - <https://www.vmm.be/publicaties/fysisch-chemische-kwaliteit-oppervlaktewater-2016>

Pesticiden in de waterketen 2015 – 2016 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/pesticiden-in-de-waterketen-2015-2016>

Veldstudie naar de monitoring van biota in het kader van de rapportage van de chemische toestand voor de kaderrichtlijn Water 2015-2016 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/veldstudie-naar-de-monitoring-van-biota-in-het-kader-van-de-rapportage-van-de-chemische-toestand-voor-de-kaderrichtlijn-water-2015-2016>

Bronnen van waterverontreiniging 2016 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/bronnen-van-waterverontreiniging-2016>

Evaluatie saneringsinfrastructuur 2016 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/evaluatie-saneringsinfrastructuur-2016>

Mestrapport 2017 (VLM) -

https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Publicaties/mestbank/Mestrapport_2017.pdf

Kwaliteit van de waterbodem in 2015 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/kwaliteit-van-de-waterbodem-in-2015>

Medicijnen in de waterketen. Resultaten verkennend onderzoek in de periode 2014-2016 (VMM) -

<https://www.vmm.be/publicaties/medicijnen-in-de-waterketen-resultaten-verkennend-onderzoek-in-de-periode-2014-2016>

Onderbouwing van afwijkingen op de

milieudoelstellingen conform de kaderrichtlijn Water en het decreet Integraal Waterbeleid (CIW) -

http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021/documenten/achtergronddocumenten/AD_Onderbouwing_afwijkingen_milieudoelstellingen.pdf

GEEF MEE VORM AAN HET WATERBELEID VAN DE TOEKOMST

Water is onmisbaar in ons dagelijkse leven. Daarom plannen wij het beheer ervan zorgvuldig. We doen dat samen met u. **Neem deel aan het openbaar onderzoek en geef mee vorm aan het waterbeleid van de toekomst.**

Van **19 december 2018 t.e.m. 18 juni 2019** kunt u uw mening geven over de Waterbeleidsnota 2020 – 2025, met de beleidsvisie op het integraal waterbeleid en het overzicht van de belangrijke waterbeheerkwesties, en over het tijdschema en werkprogramma voor de stroomgebiedbeheerplannen 2020 – 2025.

Wilt u de documenten inkijken, wenst u meer informatie over het openbaar onderzoek of wilt u een opmerking formuleren, surf dan naar www.volvanwater.be.

Reageren op de documenten kan tot en met 18 juni 2019 via het **digitale inspraakformulier** op www.volvanwater.be. U kunt uw opmerkingen ook schriftelijk indienen bij het college van burgemeester en schepenen van uw gemeente.

Opmerkingen bij **de waterbeleidsnota** worden in overweging genomen bij de voorbereiding van het definitief ontwerp dat aan de Vlaamse Regering voorgelegd wordt.

Opmerkingen bij het **tijdschema en werkprogramma** worden in overweging genomen bij de voorbereiding van de stroomgebiedbeheerplannen, die vanaf september 2020 op hun beurt aan een openbaar onderzoek onderworpen worden.

Colofon

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid - p/a Vlaamse Milieumaatschappij, Dr. De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst

tel. 053/72 65 07 e-mail secretariaat_ciw@vmm.be www.integraalwaterbeleid.be

Depotnummer: D/2018/6871/044